

LOKALHISTORISK MAGASIN

Oda Svisdal
Redaktør

Kjære lesar

Nå er vi på tampen av 2025, og med det slutten av jubileumsåret for den første organiserte utvandringen fra Norge til Amerika og Canada. På nettsidene til Utvandrer-museet har de samlet de fleste markeringer, utstillinger og aktiviteter året har brakt med seg. I dette nummeret av magasinet kan du lese hva historielagene i Klæbu, Haugalandet og Veldre har gjort for å markere dette. Vi har også med en artikkel om *Til ungdommen* prosjektet gjennomført av Hvaler kulturvernforening, samt noe praktisk informasjon fra oss i sekretariatet om strømstøtteordningen til lag og foreninger, skattefradrag på penge-gaver og Historielagsportalen.

God lesing!

Nr. 8, 2025, 35.årgang

Lokalhistorisk magasin

Meldingsblad for Landslaget for lokalhistorie

Forside: Fra *Til ungdommen* prosjektet til Hvaler kulturvernforening, Steinhuggeren.

Kontakt: sekretariat@landslaget.org
Bispegata 9B 7012 Trondheim

Designmal: Pallin Studio

Innhold

Leder

Superkvinner på prærien

Strømstøtte til frivillige lag

Da «*Til ungdommen*» ble til «*fra ungdommen*»

Skattefradrag på penge-gaver

Vi er i AMERIKA nå

Historielagsportalen

200-års jubileum for utvandring til Amerika og Canada

Torveig Dahl
Styreleder i Landslaget

Nå er det årboktid i mange av laga våre, med lansering og sal fram mot jul. Den lange samlinga av manus og illustrasjonar, korrektur og atter korrektur er over – no skal boka ut og glede mange! Det er ei triveleg tid, og ein kan berre gle seg over alt det gode lokalhistoriske arbeidet som blir publisert i vår tid – for framtida.

Det er alltid høgtid når eg får ei ny bok i handa. Eg må kjenne på ho, sjå på omslaget og sidene, illustrasjonane og temaa frå lokalsamfunna. Eit imponerende arbeid frå utruleg mange dyktige redaktørar og redaksjonar.

På siste regionlagsmøte snakka vi om arbeidet med årbøker, og mange ønskte at dette blir eige tema seinare. Fleire fortalde om korleis dei arbeider: temabøker eller opne artiklar, «postkasseprinsippet» eller bestilte tekstar, lange eller korte, vitskaplege eller meir populærvitskaplege. Nokre har éin redaktør, andre aktive redaksjonar, nokre samarbeider med museum, og fleire lag arrangerer skrivekurs for å få nye skribentar.

Eg har sjølv vore knytt til fire ulike årbøker: på Toten i samarbeid mellom historielag og museum, i Valdres der historielaget er utgjevar og museet med i redaksjonen, ei regionlagsbok i Gudbrandsdalen med éin redaktør, og ei i heimbygda mi med to redaktørar og boknemnd – der den eine no gir seg etter 50 år.

Desse årbøkene har lange tradisjonar, frå 50 til over 100 år, og sine faste lesarar, som stadig blir fleire. Dei har vakse fram i liknande lokalsamfunn, men kvar har si eiga historie og form. Mange prøver seg nå med ny utforming og format, medan andre held på det kjende, attkjenningsverdien er viktig.

Her finst ingen fasit, men eg vil råde alle til å bla i andre sine årbøker, hente impulsar til nye artiklar og skribentar – og gjerne kombinere det med temakveldar.

Ringebu 5.oktober 2025
Torveig Dahl

Superkvinner på prærien

Samarbeidsprosjekt mellom Veldre historielag, Ringsaker folkebibliotek og Vesterheim Museum i Decorah, Iowa

Nancy Coleman

Dette prosjektet begynte i 2020, da det var hundreårs jubileum for kvinnestemmerett i USA. I den forbindelse tok jeg fatt på et prosjekt for å finne ut hva norskamerikanere hadde bidratt til i den lange prosessen for å innrømme USAs kvinner denne grunnleggende borgerretten, som begynte i 1848 og kom i mål i 1920. Siden Norge var det første sjølstendige landet som ga kvinner stemmerett, i 1913, regna jeg med at norskamerikanere var stolte av gamlelandet og syntes det var aktuelt å bidra til kampen i sitt nye hjemland. Antakelsen viste seg å stemme. Og etter hvert fant jeg tre interessante tilfelle der folk fra Veldre og Ringsaker hadde bidratt. Jeg skreiv en artikkel om dette til årboka for Ringsaker, Veldre og Brøttum historielag. Mest spennende var det da jeg oppdaga Jensen-søstrene, som hadde reist med forel-

dre og søsken til USA i 1870. Etter noen år i Chicago, slo søstrene seg ned i Kenwood Park ved Cedar Rapids, Iowa, og i 1888 grunnla de tidsskriftet *Kvinden og Hjemmet*. Bladet gikk inn for kvinners rettigheter fra første nummer og gjennom heile levetida på 60 år. Siden jeg har jobba i flere tiår med kvinnelitteratur, var jeg svært overraska over at jeg aldri hadde hørt om dem før.

Egentlig var det ikke så rart. Det var over 800 publikasjoner som kom ut på norsk i Amerika 1847-1980, men siden de er en del av immigrantpressa og gitt ut på et annet språk enn engelsk, regnes de ikke som en del av amerikansk pressehistorie. Blad og aviser gitt ut på norsk i Amerika burde være en del av norsk pressehistorie, men de blir heller ikke tatt med der. Et blad som *Kvinden og Hjemmet* kan derfor

leve sitt hemmelig liv i år og dag, uten at noen vet om det og heller ikke hva som står der.

Det var starten på et prosjekt som ble et samarbeid mellom flere institusjoner på begge sider av Atlanterhavet. Prosjektet har også fått noen delprosjekt, men denne artikkelen skal først og fremst handle om ei utstilling i august 2025, et samarbeid mellom Veldre historielag, Ringsaker folkebibliotek og Vesterheim i Decorah, Iowa. Utstillinga presenterte Jensen-søstrene og bladet, og tittelen var «Superkvinner på prærien». Den åpna 28. august på biblioteket. Til åpninga holdt jeg et foredrag med ca. 70 personer til stede. Arrangementet inngikk i Ringsaker kommunes program for 200-års jubileet for organisert utvandring fra Norge til Nord-Amerika, Crossings 200.

Samarbeidet over landegrensene var avgjørende for å få til utstillinga. I åra som jeg har arbeidd med dette prosjektet har jeg hatt mye kontakt med Vesterheim i Decorah, det nasjonale museet for Det norske Amerika, og det var sjefskurator på Vesterheim, Laurann Gilbertson, som først fulgte opp idéen om å lage utstilling om Ida, Mina og *Kvinden og Hjemmet*. I juli 2024 var jeg i Decorah for å sette meg inn i samlinga deres, og Laurann overraska meg med en konkret plan for ei utstilling i forbindelse med utvandrerjubileet.

For å skape innholdet i utstillinga fikk

jeg med meg to kolleger, Eva-Marie Syversen (Universitetet i Innlandet) og Anne Kari Vasaasen (Stange videregående skole). Solveig Glesaaen (Universitetet i Innlandet) gjenskapte et håndarbeidsprosjekt i bladet til utstillinga i Decorah. Dessverre var det ikke mulig å ha noen gjenstander i utstillinga på Brumunddal bibliotek. Alle tekstene foreligger nå i norsk og engelsk versjon, og kan eventuelt brukes av andre.

På Vesterheim bidro Laurann Gilbertson, formgiver Lauryn Johnson og Isaac Roberts, student ved Luther College i Decorah. Utstillinga fikk tittelen «Pioneering Pages. Forming the New American Woman.» Den åpna 9. mai og står til 18. mai 2026. Jeg holdt et foredrag i utstillinga da den åpna.

Jensen-søstrene

Ida Hermana (1853-1938) og Mina (Wilhelmine Amalie, 1857-1941) ble født på Velt-Ringsak gard ved Ringsaker kirke. De var barnebarn av skolepionéren Lars Jensen (1784-1852), husmannsgutten fra Biri som gikk på lærerskolen til Hieronymus Heyerdahl på Toten og kom til Ringsaker i 1810 for å drive skoler av forskjellige slag. Lars Jensen stifta det første lærerkurset på Hedmark, og de fleste lærerne i området gikk der. Skolen underviste yngre elever også, både jenter og gutter. Lærerstuderenter underviste dem, og dermed fikk studentene praktisk-pedagogisk erfaring før de gikk ut i omgangsskolene. Ida og Mina vokste opp i

dette miljøet, og skolene blei ei viktig forutsetning for bladet *Kvinden og Hjemmet*.

Jensen-familien flytta til Kommerstad gard i Veldre i 1863. De tre eldste sønnene reiste til Amerika i 1868, og resten av familien i 1870. Sønnene dreiv gard utenfor Chicago, mens foreldrene og de 4 minste barna slo seg ned i Chicago. I 1875 gifta Ida seg med dansken Niels Frederick Hansen (1854-1935). Begge var svært interessert i folkeopplysning gjennom pressa, og de gikk i gang med et felles livsprosjekt i denne ånda. Ida, Niels Frederick og Mina slo seg ned i Kenwood Park ved Cedar Rapids, Iowa, og etablerte et forlag som ga ut blad og bøker.

I 1888 grunnla Ida og Mina *Kvinden og Hjemmet*, et månedsblad for kvinner, om kvinner og av kvinner. Ida var redaktør og Mina var typograf. Bladet ble en stor suksess og nådde et opplag på 83 000 i 1907. Det ble utgitt i 60 år, til 1947, ei levetid og et opplagstall som var et særsyn både i Norge og Det norske Amerika. Innholdet var banebrytende, og hvert nummer inneholdt artikler som spenner over et bredt spekter av praktiske og intellektuelle tema, artikler om emner som husinnredning og søm av klær for en billig penge, tilberedning av nye matsorter som mais og søtpotet, barneoppdragelse, helse, hagestell. Andre artikler stimulerte åndelige interesser og drøfta aktuelle hendelser og problemer. Leserne kunne

Ida Hermana
Jensen.

Wilhelmina
Amalie Jensen.

følge med i kvinners framskritt i et globalt perspektiv og la seg inspirere av foregangskvinner. Redaktørene utfordra leserne til å diskutere spørsmål i tida, og ga premier til de beste innlegga. Bladet tok for seg alt som angikk et kvinneliv i hus og hjem, og her skimter vi en annen forståelse av feminismen enn vi treffer i kvinneblad som Nylænde og Urd, som henvender seg til borgerlige kvinner i byer og småbyer. *Kvinden* og *Hjemmet* henvender seg til hardt arbeidende husmødre, mødre, damer med huspost eller jobb i butikk, og frigjøringa deres dreier seg om å effektivisere arbeidet slik at de har tid og krefter til åndelige sysler. Mot-takergruppene for bladet var unik i kvinnebladverdenen. Gjennom bladet ville Ida og Mina fremme kvinners sjølstendighet og kunnskapsnivå. Bladet ville hjelpe dem med alle utfordringer i et kvinneliv. Dersom de dyktiggjorde seg i alt *Kvinden* og *Hjemmet* bød på, ville de bli superkvinner! Derfor valgte vi denne vinklinga for utstillinga i Brumunddal, mens Vesterheim la vekten på pionér-aspektet for bladet.

Veldresokningen Helga Tokstad Blystad (1873-1968) var korrespondent i bladet. Hun skrev bl.a. om lik lønn for likt arbeid, om arverett for uekte barn, og om seieren i 1907 da over halvparten av norske kvinner fikk stemmerett.

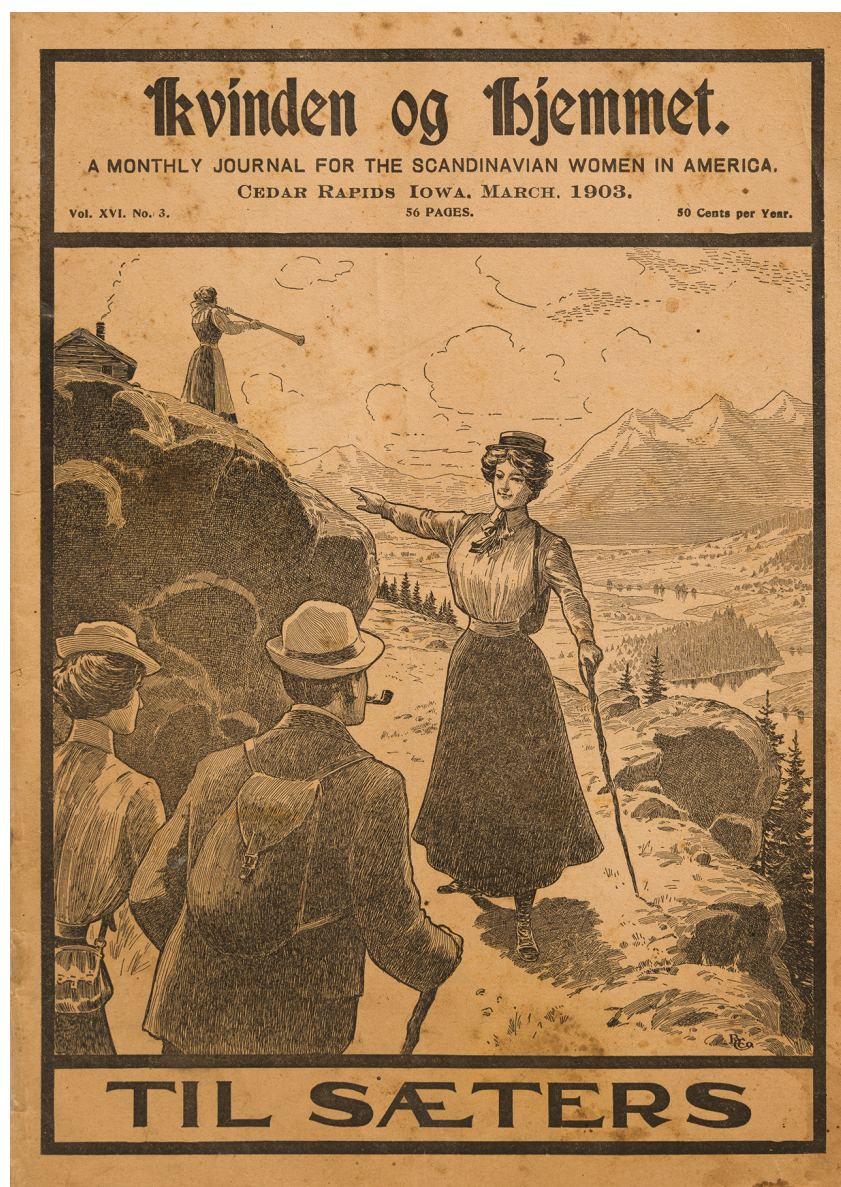
Trass i suksessen har bladet blitt nesten glemt i dag. Det finnes ingen fullstendig samling av årgangene noe

sted, og noen nummer av bladet mangler totalt. De største samlingene finnes på Vesterheim i Decorah og på St. Olaf College i Northfield, Minnesota. Nasjonalbiblioteket i Oslo har noen få nummer, men en del på mikrofilm, og det er spredte nummer i andre samlinger.

Helga Tokstad.
Eier: Tokstad
Platou Family
Photo Collection.

Som en del av prosjektet gikk jeg i gang med å kartlegge hvor blad-samlinger finnes. Her kunne jeg ta utgangspunkt i ei oversikt utarbeidd av Åse-Elin Langeland i Stavanger, som tok mastergrad på ei avhandling om bladet. Jeg sitter i styret for Norsk utvandermuseums venner, og både styret og museet støtter denne delen av prosjektet, i tillegg til biblioteket på St. Olaf College, Vesterheim, har Kungliga Bibliotek i Stockholm ei samling av den svenske utgava, *Qvinnan och Hemmet*, som kom ut 1893-1947. De samarbeider med Minnesota Historical Society, og i 2026 blir *Qvinnan och Hemmet* lagt ut digitalt i databasen Swedish American Newspapers. St. Olaf College er i gang

Forside av Kvinden
og hjemmet fra
mars 1903

gang med digitalisering av si samling av *Kvinden og Hjemmet*, og vi håper at vi etter hvert kan få lagt ut ei komplett samling av den dansk-norske utgava.

Direktør Mona Holm på Kvinnemuseet i Kongsvinger kom med i gruppa. Hun har permisjon fra Kvinnemuseet for å ta en Ph.D.-grad med temaet forbindelser mellom kvinnebevegelsen i USA og Norge på 1800-tallet, og forskninga hennes er en viktig ressurs. Utvandermuseet hadde også en praktikant høsten 2023 som tok mastergrad i historie på Universitetet i Oslo, Sean Nodland. Han var tidligere bibliotekar, og blei en viktig ressursperson i kartleggingsarbeidet. Ved hjelp fra Vesterheim i Decorah, forsøker

vi nå å oppspore manglende nummer av bladet. Nylig har Ida Jensen Hansens etterkommer gitt familiens samling av de første årgangene av bladet til Vesterheim. Utstillinga på Vesterheim vil være en god måte å gjøre bladet kjent på, og vi håper at besøkende vil spre budskapet. Dersom noen av leserne av dette bladet finner noen eksemplarer, håper vi dere vil ta kontakt.

Dette prosjektet viser at det er mulig å samarbeide på tvers av landegrenser og med et bredt utvalg av lokalhistoriske organisjoner og bibliotek. Vi er glade for det vi har oppnådd så langt og gleder oss til fortsettelsen!

Strømstøtte for frivillige organisasjoner

Strømstøtteordningen for frivillige organisasjoner fra Lotteri- og stiftelsestilsynet gir kompensasjon for høye strømpriser, og mange historielag kan ha rett på støtte. Ordningen gjelder for lag som har egne lokaler eller leier bygg hvor de selv betaler strømregningen.

Hvem kan søke?

Alle frivillige organisasjoner med organisasjonsnummer.

Historielag bør være registrert i Frivilligregisteret. Strøm som brukes til offentlig lovpålagt aktivitet (for eksempel kommunale oppgaver) dekkes ikke.

Hva kan man få støtte til?

Strømforbruk i perioder der timeprisen overstiger 75 øre/kWh. Det må være snakk om strøm som laget selv betaler, og som ikke allerede er kompensert gjennom andre statlige ordninger.

Slik søker du

Gå til tilskuddsportalen: tilskudd.lottstift.no. Logg inn med organisasjonsnummer. Velg ordningen DT-0437, Strømstøtte for frivillige organisasjoner. Last opp strømfakturaer for perioden du søker for.

Søknadsfrister

Fristen for å søke strømstøtte er fire ganger i året, og datoene for 2026 er enda ikke lagt ut publisert. På <https://tilskudd.lottstift.no> kan du søke opp strømstøtte til frivillige lag og abonnere på varsel for når det er søknadsfrister.

Tips!

Ha alle strømregninger samlet før du begynner, det sparer tid. Lag som eier gamle bygg med høyt energiforbruk bør søke jevnlig. Dersom laget er usikker på om det oppfyller kravene, anbefales det å sende inn søknad, Lotteri- og stiftelsestilsynet gir veiledning ved behov.

Da «Til ungdommen» ble til «fra ungdommen»

*Paul Henriksen, daglig leder av Hvaler
Kulturvernforening og styreleder i Brottet Kultur*

I sesongen 2024 mottok «Brottet kultur» (sammenslutning av Hvaler Kulturvernforening, Kulturværste AS og Barne- og ungdomsteateret Brottungær) 60.000 kr fra Landslaget for lokalhistorie under overskriften «Til ungdommen» da med temaet krig/fred og demokratiutvikling som grunnlag for arbeidet. Det ble da tatt utgangspunkt i forestillingen «Elleve for elleve», om 2. verdenskrig på Hvaler, som ble spilt på scenen i Brottet amfi både i 2023 og 2024. Som del av dette prosjektet ble det i juni i 2024 gjennomført skoleforestilling for elever både fra skoler i Fredrikstad og skolen på Hvaler.

I 2025 søkte vi igjen om midler under det samme prosjektnavnet «Til ungdommen». Nok en gang fikk vi støtte med et tilsvarende beløp som i fjoråret, i år med temaet "innvandring/

utvandring" og "identitet/hva er et hjem?" som temagrunnlag. I kontakten med Hvaler Barne- og ungdomsskole ble det besluttet at prosjektet skulle gjennomføres i samarbeid med elever og lærere på 8. trinn.

Etter avsluttet arbeid er det bare å si at dette har vært en fantastisk hyggelig og lærerik opplevelse både for oss i Brottet kultur som initiativtakere, men tydeligvis også for elever, foreldre/besteforeldre og lærere på skolen. Dette kom klart til uttrykk i Brottet i juni der samtlige elever sto på «scenen» i Amfigrotta foran et fullstappet lokale hvor det de hadde jobbet med ble presentert. Her skal legges til at i tillegg til arbeidet som har foregått på skolen og i hjemmet, og for flere med storfamilien som hjelpere, så har vi hatt fire samlinger med elevene. Det første møtet som en

Møte med «stenhoggere» og test av det å dele granittblokker i en temadag i Brottet i mai

introduksjon i aulaen på skolen, en samling i Brottet der flere blandt annet fikk prøve seg som stenhuggere, en samling på Kystmuseet og sist med finalen. Her ble det også vist deler av årets forestilling «Stenhoggern» for elever og lærere.

Gjennom dette prosjektet har elevene søkt i familiehistorien etter personer som i tidligere år har vandret inn eller ut av lokalsamfunnet, sett på leveforhold i Hvalersamfunnet på 1800- og tidlig 1900-tallet, hvordan var kjønnsrollene i kystsamfunnet, skaffet seg oversikt over den totale utvandringen fra Norge mellom 1820 og 1920. Videre har de gått inn i tematikk som; hva skaper identitet og hva forbinder du med et «hjem»? Ja til og med et tema som «samisk utvandring» var det en gruppe som hadde med i sin presentasjon der abolutt alle var med. Ifølge lærerne også av dem som aldri før har

villet stå fram foran en stor forsamling, selv ikke i klasserommet. I debuten kom rundt 80 personer i en stuende full «Amfigrotte»!

Dette var rett og slett imponerende, og for oss som initiativtaker svært inspirerende å se hvordan vi som jobber med lokalhistoriske temaer også kan engasjere og samarbeide med barn, unge og lærere om relevante temaer. Vi håper også at ledelsen ved Hvaler barne- og ungdomsskole merker seg erfaringene her, og følger opp for mulig videre samarbeid.

Avslutningsvis vil vi igjen få takke Landslaget for Lokalhistorie for støtten under fanen «Til ungdommen». I dette prosjektet er det ikke bare levert kunnskap «til ungdommen». Engasjerte ungdommer har i høyeste grad også levert til oss «godt voksende».

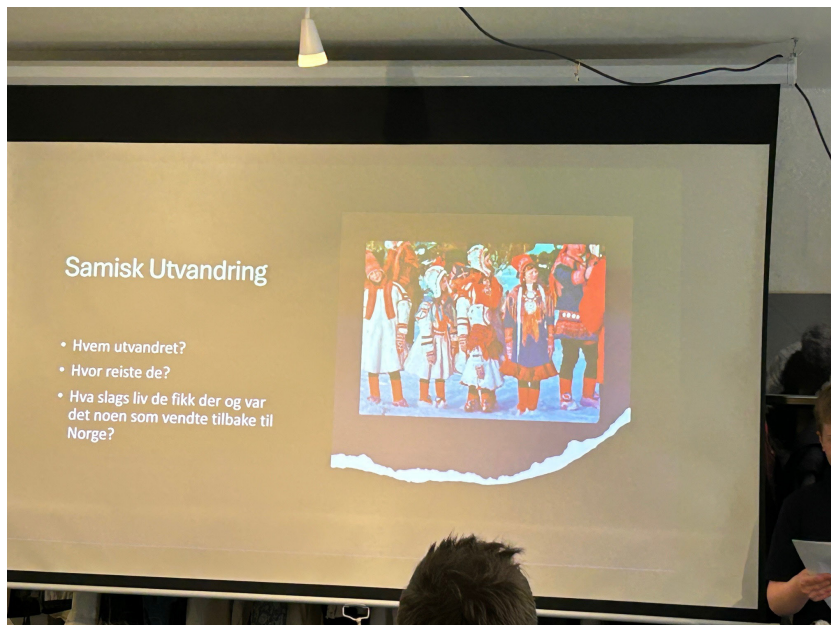
Engsjerte ungdommer

En fantastisk kveld som ble avsluttet med allsang av Erik Byes «Skomværvalsen»

Rundt 80 personer i en stuende full «Amfigrotte»

Presentasjon med samisk utvandring som tema

Presentasjon av Steinhugger-prosjektet

Konsert på Kystmuseet

Skattefradrag på pengegaver

Skatteyttere (personlige og organisasjoner) kan kreve fradrag for gave til visse frivillige organisasjoner. Gaven må være pengebeløp og minst 500 kr. samlet i løpet av inntektsåret. Maksimalt fradrag er 25.000 kr.

Mange lag får pengegaver fra private givere. For giver er det mulig å få skattefradrag på slike gaver, og vi oppfordrer derfor våre medlemslag til å rapportere inn mottatte gaver til Landslaget for lokalhistorie. Gaven må være mottatt i det året den innrapporteres. Minstebeløp for å få registrert skattefradrag på gaver er kr 500, og maksbeløp er kr 25 000.

Landslaget for lokalhistorie er godkjent som mottaker av pengegaver med rett til skattefradrag for giver. Givere til våre medlemslag kan få skattefradrag ved at laget rapporterer gaven til Landslaget i skjema under. Vi oppfordrer historielagene til å kunngjøre denne muligheten til å støtte lagets virksomhet. Merk: Giver må oppgi sitt personnummer for å få skattefradrag.

Søknadsskjema for skattefradrag finner du på landslaget.org, under *medlem*.

Frist: 31. desember.

VI ER I AMERIKA NÅ

Om kvinner fra Haugalandet som utvandra

Per Qvale

Kvinner i historien

Historiske framstillinger som oftest konsentrert om menn og menns roller. Også i de historiske kildene er ofte informasjonen konsentrert om menn. Blandt annet i sammenheng med kvinnebevegelsen på 1970-tallet, ble oversette grupper som kvinner trukket fram av en del historikere.

Dette førte til at mange nå så med nye øyne på de historiske kildene. Mange så også kildene i nye sammenhenger

og leste mellom linjene. Historikerne begynte i større grad å ta inn over seg betydningen av hverdagsliv og privatliv når historien skulle skrives.

Kvinner i utvandringshistorien

Vi har en omfattende litteratur om utvandringen fra Norge til Amerika. Men kvinnene kommer oftest i bakgrunnen også her og blir mange ganger nesten usynlige bipersoner. Dette også situasjonen i den lokale utvandringshistorien for Rogaland og

og Haugalandet. På den måten er det lett å overse viktige deler av historien og å miste viktige perspektiver.

Derfor var det flott at jubileumskomiteen i Tysvær kommune tok initiativ til å få laget ei bok om kvinner fra Haugalandet som utvandret til Amerika. Tysvær kommune er sentral i norsk utvandringshistorie. Cleng Peerson kom fra Tysvær, og nær 40% av passasjerene på Restauration som dro til Amerika i 1825, kom fra Tysvær. Kvekerbevegelsen sto sterkt i Tysvær, og her finner vi for øvrig det eneste intakte kvekerbedehuset i Norden – og som fortsatt er i bruk.

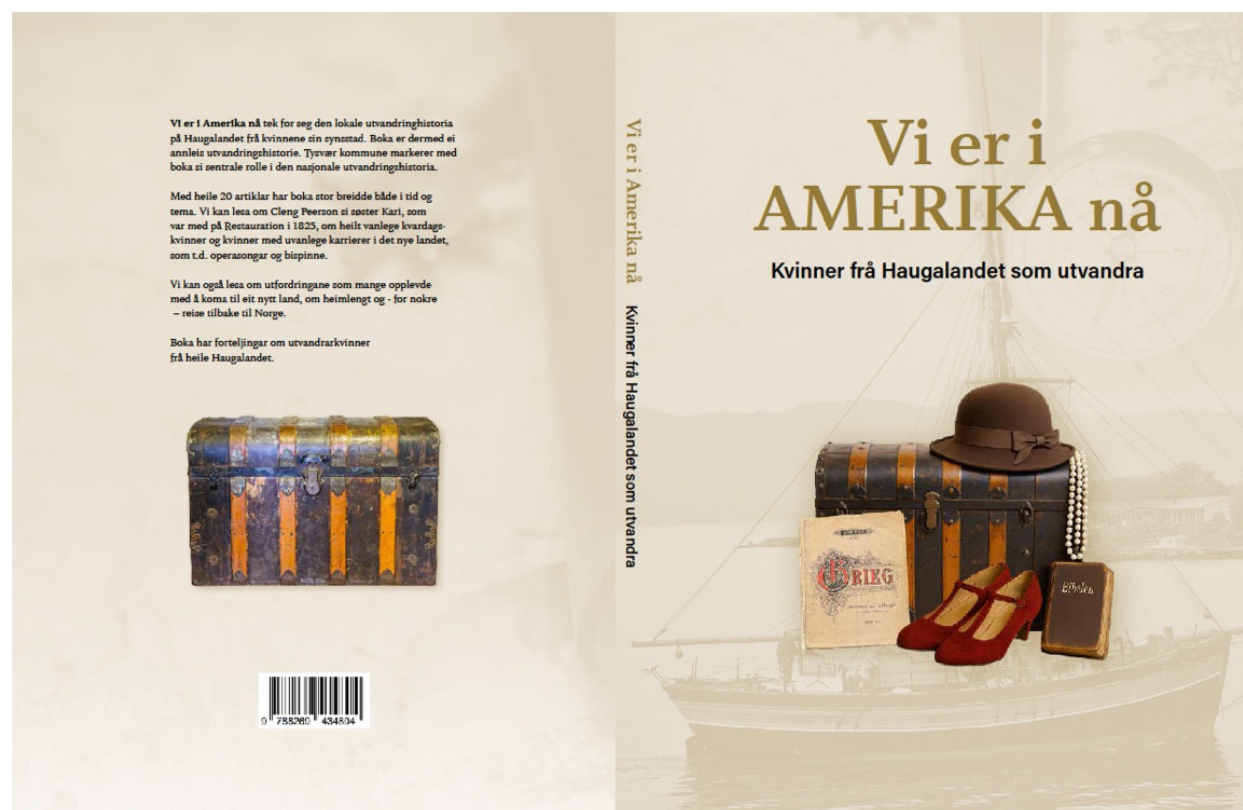
Bokprosjektet

Kommunen kontaktet historielagene i Tysvær og ellers på Haugalandet. Undertegnede ble bedt om å være redaktør for boka. Det ble nedsatt en

redaksjonskomité med to representanter fra Tysvær kommune og én fra hvert av historielagene i Tysvær, Skjold, Vats og Vikebygd samt Hauge-sund.

Redaksjonen kontaktet en rekke mulige forfattere. Vi gikk også ut i media og etterlyste artikler om kvinner som utvandret. Responsen var god. Vi har endt opp med 20 artikler. Bidragsyterne er både faghistorikere og ikke-historikere med ulik bakgrunn. Vi har hatt fin kontakt med utrolig lojale og hyggelige artikkelforfattere, som både har vært lydhøre og vist selvstendighet i arbeidet med bidragene. All ære til forfatterne – det er de som har gjort det mulig å lage denne boka!

Det er stor spennvidde i både tema og tidsepoker. Artiklene er skrevet både

Bokomslaget til Vi er i AMERIKA nå

på nynorsk og bokmål. Boka blir innledet med en solid og god oversikt-artikkel om kvinner som utvandret fra Haugalandet. Vi er i de beste hender: historieprofessor Nils Olav Østrem er en av landets fremste fagfolk på utvandringshistorien, med spesialkompetanse på utvandring fra Haugalandet. Samlet viser boka et bredt spekter av historier og livsskjebner.

Fra lanseringsarrangementet
i Tysvær kulturhus

I boka kan vi lese om Kari Hersdal, Cleng Peersons søster, som reiste med Restauration sammen med mann og fire barn. Vi kan lese om hverdagskvinner, som strevde med å holde hverdagen gående mens mannen

hadde problemer med alkohol og arbeid. I artikkelen om The Norwegian Nightingale frå Skudeneshavn får vi derimot historien om Theonora fra Karmøy som får karriere som operasanger i Amerika.

Noen av utvandrerhistoriene handler om flukt fra fattigdom i Norge, andre om å reise fra skammen ved å bli gravid uten å være gift. Hjemlengsel er et gjennomgående tema i mange av artiklene. Mange av kvinnene ble i den nye landet ensomme farmerkoner med lang avstand til naboer, ofte bundet til både gardsarbeid og gjentatte fødsler og barnepass. Det var også mange som reiste tilbake til Norge. Bl.a. kom Mrs Walker tilbake til gamlelandet med brask og bram med høye høler og blått hår. Selv om de fleste historiene i boka er fra 1800-tallet og tidlig 1900-tall, finner vi også artikler av nyere dato, helt fram til 1960-tallet.

Stor lanseringsfest

Utgiver av boka, Tysvær kommune, slo på stortromma da boka ble formelt lansert lørdag den 11. oktober. Da ble det invitert til gratis arrangement i kommunens kulturhus, Tysværtunet. Først kaffe og «jubileumskake» i vestibylen, deretter lanseringsarrangement i storsalen. Her var det blant annet tale ved ordføreren, musikk-innslag og presentasjon av boka for et stort publikum. Etter opplegget i storsalen kunne man kjøpe boka på stand i vestibylen, der den lokale bokhandelen hadde installert seg.

Historielagsportalen

Landslaget for lokalhistorie har nå lansert Historielagsportalen, en digital plattform laget spesielt for historielagene. Portalen finner du på [Landslaget.org](https://landslaget.org).

Historielagsportalen er et system for historielag til å registrere, lagre og vise frem bilder og gjenstander.

Få tilgang

Vil laget deres ta i bruk Historielagsportalen?

Send oss en e-post på:

sekretariat@landslaget.org

Hvorfor bruke Historielagsportalen?

- Den er enkel å bruke. Ferdige maler og oppsett, ingen teknisk erfaring trengs.
- Synlig på nettet. Alle medlemslag får egen side som er enkel å finne.
- Felles plattform. Skaper fellesskap og deling mellom lag i hele landet.
- Rikelig lagringsplass. Hvert lag får 100 GB. lagringsplass og kan opprette inntil fem brukere med egne innlogginger.
- Prisen blir 299 kr per historielag i måneden. Gratis prøveperiode i to måneder.

Hva kommer videre i portalen?

Vi ønsker å utvikle portalen sammen med dere. Derfor lanserer vi funksjoner trinnvis, slik at lagene kan gi oss tilbakemeldinger underveis. Målet er at Historielagsportalen skal bli deres egen plattform – med de verktøyene og løsningene dere faktisk trenger.

I løpet av vinteren lanserer vi blant annet:

- egne nettstedet for hvert lag
- arrangementskalender
- fremviser til publikasjoner og årbøker
- plattform for nyhetssaker og arrangementer
- side for kontakt, styredokumenter og medlemsinformasjon

Historielagsportalen skal bli et godt digitalt verktøy for historielag i hele Norge!

200-års jubileum for utvandring til Amerika og Canada

Klæbu historielags markering

Ann-Mari Haugness

Klæbu Historielag har hatt flere aktiviteter i forbindelse med jubileumsåret 2025 for å minnes de første utvandrerne og deres historier.

Markeringen startet med at det ble åpnet en bildeutstilling i mastu på Teigen til «Åpen søndagskafe» som varte fra 6. juli til og med 17. august. Bildene omhandlet personer og familier som utvandret fra Klæbu. Noenble værende «over there», noen kom tilbake. For alle disse finnes det unike historier. For eksempel den siste familien som drev Teigen gård emigrerte og slo seg ned hovedsakelig i Canada. Datteren Ingeborg giftet seg med en kar fra Rissa, og etterkommere har sendt hjem bilder fra liv og levnet i Canada. Gården i Edmonton, Alberta, Canada, fikk navnet Teigen.

To andre, ungkarer og slektninger,

Sivert Tellugen og Ole Forseth reiste samtidig med familien Teigen og andre klæbygger i 1910, og i den forbindelse ble det tatt bilde av et avskjedslag for utvandrerne, noe som var veldig vanlig.

Da 1. verdenskrig brøt ut i 1915 ble de stilt overfor valget enten å verve seg eller forlate eiendommene sine i Canada. De to valgte å reise tilbake til Norge, og gikk til fots til USA og reiste hjem derfra. Vel hjemme kjøpte de begge seg fine gårder i Melhus og Leinstrand for oppsparte midler.

Etter at Søndagskafe på Teigen ble avsluttet ble utstillingen tatt ned og flyttet til Gamle Festsal på Seminar-plassen i anledning Kulturuke 2025 i Klæbu. Det ble først holdt en generell informasjon omkring årsakene til og omfanget av utvandringen.

Bjørn Bollandsås fortalte om sin tippoldefar som utvandret, og som seinere deltok i den amerikanske borgerkrigen i 1860-årene. Bjørn har de siste 20 årene funnet fram mye informasjon om sin tippoldefar, besøkt etterkommere i USA og tatt imot besøk her i Norge. Haldor Grendstad fortalte om husmannen Joris K. J. Norby som utvandret fra en plass i Sjøbygda.

I 2017 fikk Haldor besøk av etterkommere av Joris. De besøkende fikk se restene av husmannsplassen. De dro deretter videre til gården Kvello i Selbu for å møte fjern slekt der. Og dermed var Bjørn og Haldor fanget av utvandringshistorier, og fortalte og viste bilder til en lydhør forsamling! Ann-Mari Haugness og Lillian Krokum viste fram fotoutstillingen med fotografier fra utvandringen i Klæbu.

De frammøtte fikk på denne tema-kvelden en god orientering omkring utvandringen til Amerika.

Den siste familien som drev Teigen gård emigrerte og slo seg hovedsakelig ned i Canada

Sivert Tellugen og Ole Forseth reiste samtidig med familien Teigen og andre klæbygger i 1910, og i den forbindelse ble det tatt bilde av et avskjedslag for utvandrerne, noe som var veldig vanlig